

Backsvala - riksinventeringsart 2003

Jan-Erik Malmstigen

Någon omfattande rikstäckande inventering av backsvalan har tidigare aldrig ägt rum i Sverige. I år är dock backsvalan utsedd till riksinventeringsart inom ramen för SOF:s riksinventeringar. Vi har idag en mycket vag uppfattning om backsvalans status i Sverige. "Svensk Fågelatlas" (1999) antar till exempel att den svenska populationen av backsvala uppgår till 100 000 - 200 000 par men påpekar samtidigt att denna uppgift är mycket osäker.

Genom lokala inventeringar har man kunnat konstatera att en betydande tillbakagång har ägt rum i södra och mellersta Sverige från 1960-talet och framåt. Eftersom backsvalan främst häckar i grus- och sandtag beror tillbakagången framför allt på att lämpliga häckningsplatser försvunnit i takt med att grustäcker avslutats och försvunnit till förmån för bergtäkter. Andra orsaker till denna minskning kan vara mänsklig störning och faktorer som har med flyttning och övervintring att göra.

Backsvalan förekommer tämligen allmänt i nästan hela landet, även upp i fjällbjörkskogen. Främst häckar den som sagt i kolonier i grustag samt sand-

och lerbrinkar. I mindre omfattning häckar den även i högar av jord eller sand, under stenblock etc. (SOF. 2002. *Sveriges fåglar*, 3:e uppl. Stockholm).

Den regionala rapportkommittén i Västmanland uppskattar den totala populationen i landskapet till ca 3 300 par (SOF. 2002. *Sveriges fåglar*, 3:e uppl. Stockholm). Från Lindesbergs kommun finns två tidigare inventeringar. Den senaste gjordes 1988, då funnen på fem lokaler (242 bohål) vilket kan jämföras med tio lokaler 1981(750 bohål), d.v.s. en minskning med nästan 60% (Malmstigen 1988).

I tabell 1 listas samtliga kända lokaler av backsvala som rapporterats från kommunen åren 1976-2002. I dagsläget är endast tre lokaler kända som aktiva. Ryaheden, Vasselhyttan samt Ölsjön. Av miljöinspektör Bo Ståhl i Lindesberg har jag dock fått kartunderlag över aktuella husbehovstäkter, täkter som är nya för oss och därför inte heller kontrollerade. Dessa täkter kommer därför att följas upp. Det är dock viktigt att alla som känner till eller upptäcker fynd av backsvala under häckningstid rapporterar samtliga fynd.

Riktlinjer för inventeringen:

1. Inventeringen genomförs under häckningstid, vid minst två tillfällen under månaderna juni-juli. Antalet bohål räknas vid respektive tillfälle. Ett bra mått på antalet bebodda bohål får man i häckningssäsongens slutskede, då dessa bohål har tydligt slitage i underkanten.

Ange tydligt:

a/ det totala antalet hål

b/ det antal hål som bedöms som bebodda.

2. Lokalbeskrivningen bör innehålla uppgifter om huruvida boplatsen är en naturlig brant (exempelvis strandbrink) eller om den utgörs av en täkt (grustäkt, tillfälliga jordupplag, sågspånshögar etc.)

3. Notera samtidigt eventuella hot eller störningar mot boplatsen. Har täkten lagt igen och återställts?

4. Håll också ögonen öppna efter andra "täktarter" som exempelvis mindre strandpipare, trädlärka, biätare och bergvau.

5. Resultatet av inventeringen skickas in snarast möjligt, dock senast sista september till undertecknad. Samordnare i landskapet är Markus Rehnberg i Västerås.

Du kan även välja att rapportera direkt via SOF:s internetbaserade rapportsystem "Svalan". Så här gör du då:

1. Gå in på <http://svalan.environ.se/rappsys/index.htm>

2. Klicka på rapportera.

3. Välj lokal. Om lokalen inte tidigare finns registrerad kan du gå in på fliken "egen fyndplats".

4. Gå in under fliken "syfte". Välj sedan "backsvalainventering" från en rullmeny.

5. Klicka på fliken "rapportera" och fyll i din observation.

Jan-Erik Malmstigen

Skomakargatan 6

S-718 33 FRÖVI, SWEDEN

E-post: malmstigen@swipnet.se

Litteratur:

Malmstigen, J.-E. 1988. Backsvalan i Lindesbergs kommun. Pandion 4:72-75.

Tabell 1. Kända lokaler av backsvala i Lindesbergs kommun 1976 - 2002.

Nr	Lokal	Senaste rapport	Anmärkning
Lindesbergsåsen			
1	Österängssjön, Yxe	100 bohål 1995	
2	Ryaheden	16 bohål 2002	
3	Kilen, Vasselhyttan	5-6 bohål 2001	
4	Viksnås, Löa	15 bohål 1981	
Glanshammaråsen			
5	Blåsåsen	10 bohål 1979	
6	Pikarboda	20 bohål 1976	Nedlagd 1977
7	Bertilsbro	7 bohål 1979	
8	Koverboda	20 bohål 1988	
Fellingsbroåsen			
9	Vässlingbyholm	25 bohål 1981	
10	Luntbacken	20 bohål 1981	
11	Luntängen	25 bohål 1981	
12	Finnhugget, Pilkrog	60 bohål 1981	
13	Korpakärret, Grönbo	30 bohål 1981	
14	Karlsdal, Rockhammar	30 håål 1981	
15	St Värhult, Grönbo	75 bohål 1981	
16	Gladtjärnsberget	30 bohål 1981	
17	Ölsjön, Ramsberg	15 bohål 2002	
18	Finnåkerssjön	20 bohål 1988	
19	Bäcktorp	?	
Övriga			
20	Stripa gruva	15 bohål 1981	Gruvsand
21	Stråssagruvan	40 bohål 1981	Gruvhål
22	Stråssa sligdamn	? 2001	

Aktuella observationer 1/12 – 31/3

Mattias Rudenvall

December

Kyligt väder startade månanen och snön från november låg kvar månaden ut. Den 16:e snöade det åter men annars var det uppehållsvädret som dominerade. Solen titade fram några dagar och december avslutades med kallare dagar nedåt -17 grader.

En honfärgad *bändelkorsnäbb* sågs på centralvägen, Frövi den 1:a och i Felingsbro sågs en *stare* och även en *ringduva*, vilket är första vinterfyndet i kommunen! En *råka* fanns i Vedevåg samt sex *tallbitar* vid Bergströms Me-kaniska/Frövi samma dag. Under första veckan sågs en del rovfågel i Sjöområdet, bl.a. *orm-* och *fjällvråk* samt *blå kärrhök*. Från Lindesberg rapporteras det om en hel del *tallbit*, främst vid Meritor med som mest 26 ex under månaden, samt Björkhagaskolan (som mest 14 ex) och Lasarettet/Lindesberg (som mest 25 ex). Även i Frövi sågs några flockar, den största var 24 ex Kofallskogen den 14:e. En *rödhaake* sågs vid Skomakargatan/Frövi den 3:e och sågs sedan vintern ut! Även en *järnsparv* sågs på samma fågelbord den 12:e och även den sågs till och från under vintern! En *gråspett* satt på talg den 5:e i Vedevåg och en *taltrast* sågs vid Hagabergsliden/Lindesberg den 8:e (tredje vinterfyndet), där också en *rödhaake* fanns samma dag. Tre *bändelkorsnäbbar* sågs på Väringsgatan/Frövi den 9:e, två ex Frövidalsgatan/Frövi den 11:e samt ett ex Hedvägen/Frövi

den 25:e. I slutet av månaden sågs två *tornfalkar* i Nederby-området och ytterligare ett ex vid Finnåkerssjön den 29-30:e.

Januari

Januari månads väder och observationer finns under Januariinventeringen på annan plats.

Februari

Februari inleddes med ett ordentligt snöfall de första dagarna, som i stort sett var den enda nederbörden under månaden! Återigen sjönk termometern nedåt -20 grader någon dag men från den 8:e blev det dock mildare, med både någon minus- och plusgrad. Den decimetertjocka snön låg kvar och det var inte förrän det blev mildare på alvar kring den 20:e som det började tunnas ut. Månaden avslutades med temperaturer kring noll grader.

Gråspetten i Vedevåg var kvar den 2:a och två *kungsörnar* sågs vid Moss-torp/Käglan den 1:a. *Rödhaaken* och *järnsparven* vid Skomakargatan, Frövi sågs under första veckan och en *gråspett* sågs vid Vedevåg den 2:a samt Högstaboda dagen efter. En hona sågs också till och från vid ett fågelbord vid Oppäsen under månaden. En *snösiska* fanns vid Källbacken, Lia den 6:e och ytterligare ett ex vid Stripa den 13:e.